

De tyske flygtninge på Lønsømaj

Artikel der har stået i Holmbøen

I de sidste måneder af 2. verdenskrig blev et stort antal, særlig fra det tidligere Østpreussen, fordrevet fra deres hjemstavn af de fremrykkende sovjetstyrker.

Mange af dem, omkring 250.000, kom her til Danmark, og blev indkvarteret forskellige steder i landet. Det var speciel skolerne, som måtte lægge lokaler til, men også mange andre bygninger blev beslaglagt, eller som det hed dengang ”Blev rekvireret til andet formål”

Også Holm fik indkvartering, nemlig på Lønsømaj, hvor der i dag er feriehus. Senere, efter den tyske kapitulation, blev flytningerne samlet i store lejre, af dem er den mest kendte Oksbøl lejren i Vestjylland. Erik Matthiesen fra Nordborg, tidligere Holm, har opretholdt forbindelsen med nogle af de drenge, som kom her til en dag i foråret 1945, og har fået en af dem, Fred Ammon fra München til at skrive en beretning om sine oplevelser, dengang. Erik Matthiesen har så oversat det til dansk.

Det var ingen god dag, den 1. mar. 1945. det var koldt og regnen blandede sig med sne. I det hele taget var det ikke en god tid. De sidste krigsmåneder rystede hele Europa, og Tyskland, det såkaldte Tredje Rige, lå i dets sidste krampetrækninger, angst gik over landet og mange mennesker kæmpede for deres eksistens. Enorme kolonner af krigsfanger vaklede kraftløse af sted på vejene, og strømmen af flygtninge bevægede sig mod usikker fremtid.

Den 1. mar. brummede en lastbil hen ad landevejen på den syddanske ø Als. Nær nordspidsen på denne ø var der et lille sted, som indtil dette øjeblik var ukendt for de mere end 40 drenge der sad på hug eller stod på den kolde bil. Efter en lang og heldig gennemført flugt fra russiske soldater, var det også disse 14 – 15 årige temmelig ligegyldig, hvor de kom hen, hovedsagen var at de kom i sikkerhed. Disse skoledrenge kom fra Elbing, en industriby i Øst Preussen, hvor de havde gået i skole sammen.

De var af sikkerhedsgrunde blevet evakueret til en såkaldt børnesikringslejer. Der fra måtte de flygte, da de russiske styrker kom nærmere, og den fjerne kanontorden havde gjort det tydeligt for dem, at faren for alvor nærmede sig.

Flensborg havde været deres sidste station i Tyskland, og der efter betrødte de for første gang udenlandsk grund.

Danmark, ingen af dem var klar over om flugten også var lykkedes for deres familier, og i så fald hvor de var kommet hen. Denne lille gruppe af unge mennesker kunne næsten betragtes som fortabte, hvis ikke deres lærer og lejerleder Erich Bolz konsekvent havde forfulgt målet at bringe sine drenge i sikkerhed.

Med ankomsten til Lønsømaj syntes dette at være lykkedes for ham. De kender ikke Lønsømaj?

Det er ikke så mærkeligt, det er ikke en egentlig by, men en rød

teglstensbygning med en bondegård ved siden af, tilgrænsende marker og en masse vand foran. Det var Als Fjord, som man hurtigt fandt ud af var ca. 4 km. Bred og ret interessant.

Drengene sprang ned fra bilen, den smule bagage, som de havde fået med på flugten var hurtig bragt ind i huset. Inde for til højre kom man ind i et ret stort rum, som ret hurtigt blev kaldt dagrummet, man havde også kunnet sige spisestue, for her blev måltiderne indtaget. Bag ved til venstre kom man ind i køkkenet. Mad var en vigtig faktor, for under flugten på et par hundrede kilometer havde forplejningen været sparsom og hos drengene, som var i voksenalderen, knurrede maverne. Også her i Danmark var det under krigen ikke ganske ligetil med forplejningen, den tyske besættelsesmagt skulle sørge for os, men foreløbig syntes man der st have andre problemer. Det gav kun lidt at spise og kosten var meget enkel, og hvor der kun er lidt kan selv den bedste kok ikke fremtrylle retter som kan kildre ganen, langt mindre fylde maven.

Desuden havde drengenes indre dele fået små gæster, små hvide orm, spoleorm, og de ville også leve, de tog deres andel af de sparsomme måltider uden at spørge hos deres værtsfolk. Måske har de måttet sulte, men deres flittige fornering som lod sig iagttage ved WC besøg, tydede på at deres velbefindende var udmærket.

En tid var dette vores vigtigste samtaleemne. Ærgerligt nok talte man mest om mad, når man ikke har nok af den. Vores kloset kaldte vi ærbart Tordenbjælken. Det bestod af to tynde træstammer som simpelthen gav plads for den menneskelige bagdel. Bag ved en betragtelig grube, som fyldtes med det menneskelige fordøjede. Godt lugtede det ikke, men vores små spoleorm syntes det ikke at genere. De slangede sig i den brune masse, som var det deres yndlingslegeplads.

Så kom der en bil. Gud være lovet at det var en forplejnings bil, brød, smør, pølser og anden delikatesser hjalp vi bredvillig med af læsse af. Vi jublede, vores spoleorm sikkert også. At kunne spise sig mæt. Hvilken skøn fornemmelse, og en dag blev sågar vores kæmpe, Gynther Hoffmann, efter sin 6 tallerkener ærtesuppe mæt. Ja, og så kom der en stor dag, vi måtte efter lang tid gå i biografen, det var den 15. mar. ”Gå” er nok ikke det rigtige ord, vi marcherede de 8. km. Til Nordborg, hvor tyske soldater havde indkvarteret sig på

slottet, og hvor de havde lavet gymnastiksalen om til biograf. Sammen med soldaterne så vi to film i træk, mere havde vi også accepteret. I typisk tysk marchorden vandrede vi der efter med en sang på læben tilbage til Lønsømaj.

Så blev det den 20. apr. Hitlers fødselsdag, hans sidste som det snart skulle vise sig, men det var ingen særlig dag. Tyske marinesoldater, det var en specialenhed, som vi netop havde set i biografen i Nordborg, bragte en øvelses båd til Lønsømaj. Oj, oj, hvor den suste af sted, med en torden jog den gennem vandet, men det var også en specialenhed. Et par dage efter kom der en begivenhed mere. Igen med tordnende både, men denne gang kom desuden engelske jagermaskiner, hvis maskingeværer, medens vi spiste til middag, sønderrev de luften. De angreb to både og skød en i brand. Rorsmanden mistede derved livet og hans lig blev senere skyllet ind på stranden. Grusomme krig, 4 dage senere var den forbi. I slutningen af april havde Hitler taget sit eget liv og den 8. maj kapitulerede Tyskland.

Nej, glade var vi ikke. På et eller andet tidspunkt i løbet af krigen ville vi jo blive helte, men vore unge år bevarede os for den skæbne.

Den 11. maj så vi for første gang danske frihedskæmper, de kom ekstra på grund af os – på en måde spændende. Da de hverken så vejrbitte eller særligt uvenlige ud holdt vor angst sig under udholdelig grænse. De ville vide hvem vi var, om vi var en underafdeling af det forhadte tyske SA, eller harmløse tyskere, som man ufrivilligt havde gjort til Danmarks gæster. Dagen efter kom de igen, søgte efter våben og våbenlignende knive og de kom yderligere to gange, den 14. juni ledsaget af englændere.

Der tildeltes os, eller en del af os, en specialopgave. Vi var villige til alt som kunne bryde hverdagens ensformighed, og således var det os mere fornøjelse end en pligt at rydde op på Nordborg Slot, som flugtagtigt var forladt af de tyske soldater, ligeledes den førnævnte specialenhed under kommando af kaptajnøjntant Prinzhorn. Derved var en efterfølgende oprydning nødvendig. Denne enhed havde bestået af marinekampsvømmere, sprængbåds og enmandstorpedeførere. Der var vel nærmest tale om en "Himmelfartskommando" for chancerne for at komme levende fra en sådan opgave var ikke store. Vor oprydning varede en uge og vi var mere interesserede i den velkomne afveksling end i et godt resultat af arbejdet. Den 22. jun. Var vi til vaccination, ikke rart, men formodentlig nødvendig. Og så kom den historiske dag.

Nej, nej ikke som i 1864, hvor de tyske slog danskerne ved Dybbøl, men vi begyndte at hjælpe de danske bønder med høsten. Tyskere, sådan siger man, gælder som særlig arbejdsomme, og tyske drenge vel især, vi sled i det og havde efterhånden et godt ry på egnen. Vores løn bestod hovedsagelig af ømme muskler og kornstub - stukne ben. Om egentlig løn vidste vi kun lidt og så ikke meget. Kom de

danske kroner i en samlekasse eller hvorledes det gik for sig?. Vi spurgte ikke.

Et andet spørgsmål bekymrede os: Hvor var vores slægtninge? Var de flygtet? Hvorhen? Var de overhovedet stadig i live? Vi udfyldte formularer og henvendte os til eftersøgningstjenester, vi drømte om gensyn og vi håbede.

En af de første heldige var Lothar Nissen som genfandt sin mor og som den 13. nov. 1945 kunne rejse hen til hende. Den 6. dec. Havde de evangeliske af os, det var de fleste, konfirmation i den lille kirke i Nordborg og det var ganske festligt. Tilbage til Lønsømaj, ingen forventninger, ingen gaver, tiden var ikke til den slags, og vi var alligevel tilfredse. Pludselig kom der et køretøj Bager Albrecht i Holm. Han bød på lagkage og lykønskninger fra danske landmænd, Konfirmation uden kager, det kan man da ikke. Lagkagerne var skænket af de danske landmænd og smagte himmelsk, Vi var rørte.

Den 23. dec. sang vi i Nordborg Kirke, og formodentlig ikke så ringe. Vores lærer, hr. Bolz var musikelsker og forsøgte med enkle midler at undervise os på Lønsømaj, og det med held. Hans hang til musik skabte et kor ud af os og den 28. dec. 1945 tillod vi os på Sønderborg Sygehus at arrangere en aften med forskellige underholdning. Alvorlige sange og muntre sketcher, der var tilhørere der først græd og siden lo.

Den 7. mar. Var vi igen i Sønderborg til en aften med blandet underholdning, til glæde for tilhørerne og for os selv. Røde Kors's eftersøgningstjeneste opnåede resultater, der kom både gode og dårlige budskaber. Slægtninge fundet, slægtninge omkommet. Glæde og sorg blev vante gæster i vores lille kreds. Naturligvis ville alle gerne "hjem", hvor det nu i mellemtiden var blevet placeret, for tilbage til Elbing gik det jo ikke, det var nu Polen og hed Elblag.

"Hjemme" det kunne være, hvor vores familier var, og til dem ville vi så hurtig som mulig. Den 4. jun. 1946 forlod 5 kammerater os, den 21. jun 3, og til sep. var i alt 27 kammerater afrejst fra Lønsømaj til Tyskland. Nu var vi for få til at have vores eget domicil på Als. De sidste 11 drenge forlod ret nedtrykte Lønsømaj den 29. sep. Nordlig retning. Lønsømaj var, med de rare landmænd rundt om os, gået os til hjertet. Den påfølgende lejer i Vingsted ved Vejle var omgivet af pigtråd og kaldtes en interneringslejer, sådan følte vi det også. Den 14 mar. 1947 trådte de sidste an til hjemrejsen fra Vingsted, men efter mere en 50 år kalder vi os stadig "Lønsømajerne"